

1. Εισαγωγή

Αν κάτι μπορούμε να πούμε με σχετική βεβαιότητα για τις δεκαετίες του '20 και του '30, είναι ότι το ελληνικό κράτος και ο ελληνικός καπιταλισμός κατάφεραν να εξελίξουν τις μεθόδους εκμετάλλευσης και καταπίεσης ενάντια στην εργατική τάξη. Κατάφεραν να θεμελιώσουν και να εφαρμόσουν μηχανισμούς και πολιτικές που εγγυώνταν τη σε μεγάλο βαθμό απρόσκοπτη συνέχειά τους και άρα την ήττα των ταξικών τους αντιπάλων. Και όπως είδαμε και στα προηγούμενα τεύχη, οι "από πάνω" είχαν πολλά όπλα στα χέρια τους: από την πολιτική τους στον τομέα της εργασίας ως τους κατασταλτικούς μηχανισμούς και το Ιδιώνυμο, από τους χαφιέδες και τις φασιστικές οργανώσεις ως τον οργανωμένο έλεγχο και την επιβολή σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής των μειονοτικών πληθυσμών. Αυτή, λοιπόν, τη "γεμάτη συγκινήσεις" περίοδο του Μεσοπολέμου τη ζούσαν από πρώτο χέρι όλοι εκείνοι οι προλετάριοι που βρίσκονταν συνεχώς με την πλάτη στον τοίχο. Όλοι εκείνοι που δέχονταν επίθεση από ένα κράτος αντικομμουνιστικό και εθνικιστικό από ένα κράτος ιμπεριαλιστικό που μόλις πριν από δέκα χρόνια είχε βγει από έναν παγκόσμιο πόλεμο και δέκα περίπου χρόνια μετά θα συμμετείχε σε έναν δεύτερο.

Παρακάτω θα δούμε κάποιες από τις θέσεις και τις απόψεις του ΚΚΕ, αλλά και της τροτσκιτικής ομάδας "Σπάρτακος" (εσωτερικής αντιπολίτευσης του ΚΚΕ) της συγκεκριμένης περιόδου σχετικά με την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα, με την όλο και πιο εξωφθαλμη άνοδο του φασισμού διεθνώς, αλλά και με το ρόλο του οργανωμένου προλεταρίου μέσα σε τέτοιες συνθήκες. Πολύ εύκολα και με την "πολυτέλεια" που προσφέρει η χρονική απόσταση, θα μπορούσε κανείς να κατηγορήσει, να καταδικάσει και να απαξιώσει αποφάσεις και τακτικές που ακολουθήθηκαν τότε. Καμία, όμως, σημασία δεν έχουν οι αξιολογικές κρίσεις και οι ανέξοδες γενικεύσεις, οι αφορισμοί και οι ισοπεδωτικές απλουστεύσεις. Γιατί μπορεί, όντως, οι κομμουνιστές του Μεσοπολέμου να ήταν πνιγμένοι στις αντιφάσεις τους, να αντιμετώπιζαν α-

Σπουδές στο γαλανόμαυρο

φασίστες και παρακρατικοί στην κοιτίδα της δημοκρατίας

Το σφυρί και το δρεπάνι, νέους φίλους τώρα κάνει Στιγμές από τις πολιτικές "περιπέτειες" του ΚΚΕ στις αρχές της δεκαετίας του '30

μέτρητες οργανωτικές δυσκολίες και αδυναμίες, να εξαντλούνταν από τις εσωτερικές διαφωνίες και προστριβές· μπορεί να ήταν τόσο μπερδεμένοι με το τι έπρεπε να κάνουν που τελικά το μόνο που κατάφεραν "με άνεση" ήταν το ένα λάθος τους να διαδέχεται το άλλο. **Ακόμα κι αν όλα, όμως, τους προκαλούσαν σύγχυση, για ένα μόνο πράγμα έμοιζαν σύγυροι. Για το ότι ήταν εργάτες.** Καταλάβαιναν ότι δέχονταν επίθεση και ήξεραν και το γιατί. Γιατί ήταν εργάτες· κάποιοι μάλιστα, όπως οι εβραίοι, μακεδόνες, τούρκοι, τσάμηδες προλετάριοι, πολλαπλώς υποτιμημένοι. Κι όταν έπαιρναν το λόγο, δεν μιлагαν για "κάποιον" ή για "κάτι". Μιлагαν για τους εαυτούς τους· για τη ζωή τους· για την τάξη τους.

Εκείνοι οι περήφανοι για την ταξική τους υπόσταση προλετάριοι (που στις καλύτερες στιγμές τους, μάλιστα, γίνονταν και απειλητικοί...) μπορεί να είχαν χιλιάδες προβλήματα, να δυσκολεύονταν να συντονιστούν και να οργανωθούν, να αμφισβητούσαν τη μία ή την άλλη άποψη. Αλλά δεν αμφισβητούσαν αυτό που ήταν· δεν αμφισβητούσαν τη θέση τους μέσα στην καπιταλιστική μηχανή. Κι αυτό ήταν πλεονέκτημα, ανεξάρτητα με το πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα. Αυτή ήταν η δύναμή τους· το πρώτο απαραίτητο βήμα που δυνητικά θα μπορούσε να ανοίξει το δρόμο για την πολιτική και εργατική αυτονομία, πέρα και ενάντια στην κάθετη οργάνωση του κόμματος.

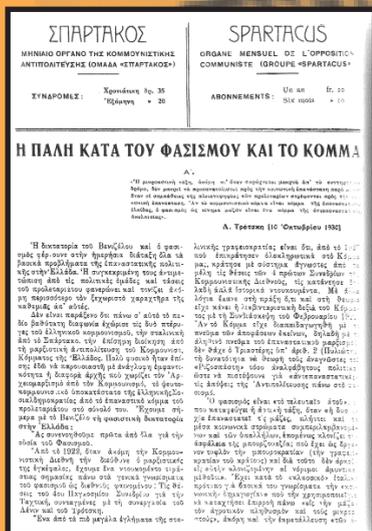
2. Απέναντι στους φασίστες

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '30 (πριν, δηλαδή, από τον εμπρησμό του οικισμού Κάμπελ στη Θεσσαλονίκη από τους φασίστες της ΕΕΕ ή τη μετέπειτα κάθοδο των τελευταίων στην Αθήνα), η εμφάνιση των φασιστικών οργανώσεων απασχολούσε έντονα τους κομμουνιστές και τους έθετε προ των ευθυνών τους. Συγκεκριμένα, τον Δεκέμβριο του 1930, ο "Σπάρτακος" αναγνώριζε ως βασικό καθήκον του ΚΚΕ την "καταπολέμηση των φασιστικοστρατιωτικών τάσεων και κινημάτων" και πρότεινε τη "δημιουργία αντιφασιστικών ενώσεων", εκτιμώντας την κατάσταση ως εξής:

"Η δξυνση της κρίσης επιταχύνει την πτώση της κυβερνητικής επιρροής... οξύνει τους κοινωνικούς ανταγωνισμούς, επιφέρει ένα νέο ταξικό διαφορισμό, ωθεί τα καταπιεζόμενα στρώματα σε αντικυβερνητικούς αγώνες και ανοίγει νέες προοπτικές για το ΚΚΕ.

Η εμφάνιση και η ανάπτυξη φασιστικών τάσεων και στρατιωτικών δικτατορικών κινημάτων, που παρά την αποτυχία τους ενισχύονται, αντανακλούν επίσης έμμεσα στην υπάρχουσα οικονομική και πολιτική κρίση και αποτελούν τα πιο χαρακτηριστικά φαινόμενα της αυξανόμενης αντιδράσεως της μπουρζουαζίας, νέα δημαγωγική προσπάθεια εκμεταλλεύσεως του συ-

Σπάρτακος, Δεκέμβριος 1931

Στο αφιέρωμα του Ριζοσπάστη για τις μειονότητες, και συγκεκριμένα στις 21 Οκτώβριου του 1933, διαβάζουμε ότι "στα κρατικά σχολεία τα φτωχά ισραηλιτόπαιδα υποβάλλονται σε αφόρητους πθικούς εξευτελισμούς, υποχρεώνονται να μάθουν πατριωτικά εθνικιστικά ελληνικά τραγούδια". Δεν έχουμε κανένα λόγο να αμφισβητήσουμε το συντάκτη...

ντηρητισμού των μικροαστικών στρωμάτων αφ' ενός, της μιζέριας των μαζών και της ογκούμενης δυσαρέσκειας αφ' ετέρου.

Τα στρατιωτικά αυτά κινήματα ενισχύονται από την ίδια την πολιτική της κυβερνήσεως, που από την άποψη αυτή δεν αποτελεί παρά μια ιδεολογική προπαρασκευή της δικτατορίας. Η κρίση της μικροαστικής οικονομίας οδηγεί τη χωρική μικρομπουρζουαζία και των πόλεων σε μια φασιστική αντίδραση αφού το προλεταριακό κόμμα δεν είναι σε θέση να επηρεάσει τα στρώματα αυτά στο δρόμο της επαναστατικής πάλης¹.

Αντίστοιχη ήταν και η "κεντρική γραμμή" του ΚΚΕ τον Δεκέμβριο του 1931:

"Η γενίκευση και η όξυνση της επίθεσης της μπουρζουαζίας και του κράτους κατά των εκμεταλλευόμενων μαζών, συνοδεύεται από την επίταση των μεθόδων της ανοιχτής φασιστικής καταπίεσης, από τον επιταχυνόμενο ρυθμό φασιστικοποίησης της μπουρζουαζίας, του κράτους και όλων των αστικών κομμάτων κλπ.

Η ένταση αυτή της φασιστικοποίησης χαρακτηρίζεται και από την ίδρυση και οργάνωση πολυάριθμων φασιστικών οργανώσεων, με την ενίσχυση και πρωτοβουλία της κυβέρνησης, κράτους και όλων των αστικών κομμάτων.

Σκοπός των οργανώσεων αυτών είναι το σπάσιμο των απεργιών και των οικονομικών αγώνων των μαζών, η διάλυση των επαναστατικών οργανώσεων, συγκεντρώσεων, συνελεύσεων κλπ., η δολοφονία επαναστατών εργατών, η μιλιταριστικοποίηση της νεολαίας, η αναζωπύρωση του εθνικισμού, η ενεργός συμμετοχή στις προετοιμασίες καινούργιων πολέμων, η διευκόλυνση και η οργάνωση του περάσματος στον ανοιχτό φασισμό.

Με ιδιαίτερο πάθος και εξοντωτικούς σκοπούς οι οργανώσεις αυτές στρέφο-

νται κατά των εθνικών μειονοτήτων της Μακεδονίας και Θράκης και κατά των εβραίων Θεσσαλονίκης. Το κράτος ανοιχτά και επίσημα ενισχύει και καθοδηγεί τα πογκρόμ και τις επιθέσεις των φασιστικών αυτών συμμοριών κατά των εβραίων και των εθνικών μειονοτήτων.

Η οργάνωση της πάλης των μαζών κατά των φασιστικών αυτών συμμοριών, για την υπεράσπιση των απεργιών, συνδικάτων, συλλόγων, λεσχών, κατά της ζωής των εργατών, των εθνικών μειονοτήτων κλπ. μπαίνει μπροστά στο Κομμουνιστικό Κόμμα άμεσα και επιταχτικά. Στη σωστή προσπάθεια του Κόμματος για τη δημιουργία **μαζικών αντιφασιστικών οργανώσεων αυτοάμυνας και αυτο-υπεράσπισης των μαζών**, διαπράχθηκαν σειρά λαθών που συνετέλεσαν να καθυστερήσει σοβαρά η εργασία του Κόμματος στον τομέα αυτόν. Τα κυριώτερα, δεξιού οππορτουμιστικού χαρακτήρος, συνίσταντο στην υποτίμηση του φασιστικού κινδύνου και του ρόλου των αντιφασιστικών ενώσεων².

Στα πρώτα, λοιπόν, χρόνια της δεκαετίας του '30 (και προτού ο Χίτλερ καταλάβει την εξουσία στη Γερμανία) όλα έδειχναν προς τα "πού πάει το πράγμα". Ο αντικομμουνισμός και ο εθνικισμός που δεν αποτελούσαν απλώς "ιδεολογίες", αλλά καθιερωμένες στρατηγικές του ελληνικού κράτους δεν άφηναν και πολλά περιθώρια παρερμηνείας. Προφανώς, δεν χρειαζόταν κάποιος να είναι πολιτικός αναλυτής ολκής για να καταλάβει ότι άλλη μια πολεμική σύγκρουση όλο και πλησίαζε. Αρκούσε να κοιτάξει την πραγματικότητα που βίωνε (οικονομική κρίση και ανεργία, χαμηλά μεροκάματα, άγρια καταστολή) μέσα από ένα ταξικό πρίσμα, για να μπορέσει να καταλάβει μέσες άκρες τι απόχρωση θα είχαν οι επικείμενες εξελίξεις. Με άλλα λόγια, αν κάτι προσέδιδε σαφήνεια και εγκυρότητα σε θέσεις όπως οι παραπάνω, ήταν το γεγονός ότι αντικατόπτριζαν τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς της εργατικής τάξης που προσπαθούσε να μιλήσει για τον εαυτό της. **Ανησυχίες πολύ υλικές και με ιδιαίτερο βάρος που συνεπάγονταν την ανάληψη ευθυνών και δεσμεύσεων**, οι οποίες με τη σειρά τους θα επέφεραν τις ανάλογες συνέπειες. Γιατί οι εργάτες και οι εργάτριες που αναγνώριζαν ως αναγκαιότητα και ταξικό τους καθήκον να οργανωθούν δεν το έκαναν, νομίζουμε, για να περάσουν την ώρα τους. Το έκαναν γιατί έβλεπαν ότι ήταν "περικυκλωμένοι". Γι' αυτούς, η ενασχόληση με τα πολιτικά δεν ήταν μια διέξοδος από την κουραστική και βαρετή καθημερινότητα: ήταν η μοναδική συνθήκη μέσω της οποίας διεκδικούσαν να θέσουν οι ίδιοι τους όρους αυτής της καθημερινότητας.

"Κάτω ο ματωμένος ελληνικός σοβινισμός και φασισμός!"

Τον Φλεβάρη του 1933, το Πολιτικό Γραφείο της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ αναφερόταν στον ελληνικό ιμπεριαλισμό με αντιπατριωτικό πάθος και άσβεστο μίσος. Σε ανακοίνωσή του για την εφημερίδα Αβάντι των εβραίων εργατών της Θεσσαλονίκης κυριολεκτικά "Ξεσαθώνει", αντιμετωπίζοντας ένα πολιτικό ζήτημα (στην προκειμένη το ζήτημα των μειονοτήτων) ως αυτό ακριβώς που ήταν? ως ταξική αντιπαράθεση δύο κόσμων σε σύγκρουση, της εργασίας και του κεφαλαίου. Χωρίς υπεκφυγές και πιασμοί, χωρίς θεωρητικές αρλούμπες περί "εθνικής ομοιογένειας":

"Στέλνουμε θερμό μπολσεβίκικο χαιρετισμό στο "Αβάντι", μαχητικό όργανο των εργαζομένων εβραίων της Θεσσαλονίκης και όλης της χώρας, που είκοσι χρόνια στέκεται αλύγιστο στα επαναστατικά χαρακώματα της πάλης κατά της εθνικής καταπίεσης και των αντιεβραϊκών πογκρόμ, κατά της εκμετάλλευσης της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας και των εβραίων μεγαλοαστών, για την εθνική απελευθέρωση της Μακεδονίας και την επαναστατική προλεταριακή διαπαιδαγώγηση και οργάνωση των εβραίων εργατών και εργαζομένων.

Είμαστε βέβαιοι ότι και στο μέλλον, και στους μεγάλους ταξικούς αγώνες που ξεσπούν και ωρμάζουν, το "Αβάντι" θα κρατήσει ψηλά τη σημαία της Κομμουνιστικής Διεθνούς και του ΚΚΕ στην πάλη ενάντια στην εθνική καταπίεση και τα φασιστικά πογκρόμ, στην πάλη κατά της κεφαλαιοκρατικής εκμετάλλευσης των Ελλήνων και εβραίων κοιλαράδων, το προλεταριάτο και οι εργαζόμενες μάζες της Ελλάδας θα' νε πάντα στο πλευ-

ρό υπερασπιστές των συμφερόντων των καταπιεζομένων απ' τον ελληνικό ιμπεριαλισμό εβραίων εργαζομένων.

Ζήτη η ταξική αλληλεγγύη των δουλευτάδων εβραίων και Ελλήνων!

Ζήτη το "Αβάντι", μπολσεβίκικο όργανο πάλης των εβραίων εργατών και της εβραϊκής φτωχολογιάς!

Κάτω ο ματωμένος ελληνικός σοβινισμός και φασισμός!

Ζήτη η Σοβιετική Ελλάδα!"¹

Τότε που το ΚΚΕ ενδιαφερόταν ακόμα για το "ενιαίο επαναστατικό μέτωπο" και την ταξική αλληλεγγύη: "Ο Ριζοσπάστης καλεί τους Έλληνες εργάτες και αγρότες να ενισχύσουν την πάλη για την απελευθέρωση των υποδούλων εθνικοτήτων και μειονοτήτων. Καλεί τους ίδιους τους εργαζόμενους Μακεδόνες, Αλβανούς, Εβραίους κλπ. στις γραμμές του ενιαίου επαναστατικού μετώπου". Ριζοσπάστης, 22-10-1933.

3. Τότε που “ο κόσμος το είχε τούμπανο”...

“... δε λέμε ελληνική Μακεδονία, αλλά Μακεδονία καταληφθείσα από τους Έλληνες”³

Εντάξει ο καθένας γνωρίζει ότι σήμερα το ΚΚΕ πλειοδοτεί σε πατριωτικές δηλώσεις και βλέπει παντού απειλητικούς εχθρούς που επιβουλεύονται την “εθνική ανεξαρτησία και ακεραιότητα” της χώρας, αν όμως δεν θέλουμε να το “αδικούμε” θα πρέπει να του αναγνωρίσουμε ότι δεν ήταν πάντα τόσο εθνικοπατριωτικό. Υπήρξαν και στιγμές στην “ένδοξη” ιστορία του, κατά τις οποίες έκανε ξεκάθαρα λόγο για τον ελληνικό ιμπεριαλισμό και χωρίς να κρύβει στο ελάχιστο τις επιθετικές του απόψεις:

“Στη Μακεδονία παίζεται ένα άγριο δράμα σε βάρος μιας εθνότητας που δεν εννοεί να υποταχθεί σκλάβο στον ελληνικό, γιουγκοσλαβικό ή βουλγαρικό ιμπεριαλισμό”⁴.

“Οι Μακεδόνες επιμένουν. Σφίγγουν τα δόντια τους, μιλάνε τη γλώσσα τους τη μακεδονική με πείσμα, φοράνε τη στολή τους τη μακεδονική με περηφάνεια και πιστεύουν κι ελπίζουν και καρτερικά μα σιωπηλά αγωνίζονται για μια Μακεδονία δική τους, για μια Μακεδονία ελεύθερη”⁵.

Όσο “αδιανόητες ή προχωρημένες” κι αν φαντάζουν (για τα δεδομένα του ΚΚΕ) εν έτει 2010 τέτοιου είδους προσεγγίσεις, τότε δεν ήταν παρά οι “καθ’ όλα δικαιολογημένες” απόψεις των οργανωμένων κομμουνιστών που αντιλαμβάνονταν το ελληνικό κράτος ως ιμπεριαλιστική δομή και υπενθύμιζαν ότι “ο εχθρός τους είναι εδώ”. Γι’ αυτό και δεν ένωσαν κάποιου είδους αμηχανία απέναντι σε δήθεν σύνθετα και λεπτά “εθνικά ζητήματα” ούτε και αντιμετώπιζαν τους μειονοτικούς πληθυσμούς ως μικρά και ανυπεράσπιστα παιδάκια που χρήζουν φροντίδας και προστασίας⁶. Η ταξική τους οπτική τους επέτρεπε να αποδίδουν στα πράγματα τις υλικές τους διαστάσεις και να υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους ως αυτό ακριβώς που ήταν: ταξικοί αντίπαλοι του ελληνικού κράτους. Δεν έχουμε, βέβαια, καμία διάθεση να αποκαταστήσουμε τη “χαμένη τιμή” ενός μορφώματος σαν το ΚΚΕ (κάθε άλλο...), αξίζει όμως να δει κανείς πόσο εύκολα αλλάζουν οι οπτικές, ανάλογα πάντα με τις πολιτικές επιλογές και τους στόχους που κάθε φορά τίθενται. Γιατί όπως και να το κάνουμε, άλλη γλώσσα χρησιμοποιεί μια πολιτική οργάνωση (ή και κόμμα) όταν προωθεί τον ταξικό ανταγωνισμό και άλλη γλώσσα όταν “ρίχνει λίγο νερό στο κρασί” και σπεύδει να στρογγυλοκαθίσει στο χαλάκι της αστικής δημοκρατίας.

Το είπαμε και προηγουμένως, αλλά τέτοιου είδους επαναλήψεις δεν μας φαίνονται καθόλου ανιαρές: η ικανότητα να διατυπώνει κανείς σαφείς και πολεμικές θέσεις που απαντούν έγκαιρα και στοχευμένα στις κινήσεις των “από πάνω” δεν αντανακλά κανενός είδους μεταφυσική έμπνευση ή εξαιρετική ευφυΐα. Είναι πολύ απλά η ταξική ανάλυση και η προσπάθεια οικοδόμησης μιας συλλογικής άποψης αιχμής που “λύνουν τα χέρια”. Από την άλλη, όταν η ταξική θεώρηση των πραγμάτων πετιέται στα σκουπίδια, τότε πολύ εύκολα ξεπηδάνε τα γενικόλογα προτάγματα περί συστράτευσης απέναντι στον “κοινό εχθρό” και “παλλαϊκής κινητοποίησης” που φυσικά προϋποθέτουν να ξεχάσουν οι “από κάτω” ποιοί είναι και ποια είναι τα συμφέροντά τους, προκειμένου να συμπαραταχθούν με τα αστικά κόμματα. Ένα απολύτικο “όλοι μαζί” και μια τάχα επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπιστεί η “απειλή” αποτελούν τη μαγική συνταγή για να απαλλαγούν όλες οι πλευρές (η καθεμία για τους λόγους της) από την τόσο ενοχλητική ταξική ερμηνεία. Και κάπως έτσι, στην 6η Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ τον Γενάρη του 1934 καθορίστηκε ότι η Ελλάδα δεν είναι ακόμα “έτοιμη” για προλεταριακή επανάσταση· ότι παραμένει “υπανάπτυκτη” και “εξαρτημένη” και γι’ αυτό πρέπει να γίνει πρώτα μια αστικοδημοκρατική επανάσταση. Κάπως έτσι, λοιπόν, άλλαξαν τόσο ο χαρακτήρας όσο και οι κατευθύνσεις του ΚΚΕ που έβαζε πλέον όλο και πιο ανοιχτά εμπόδια στην ταξική σύγκρουση.

Η στροφή του ΚΚΕ προς την υπεράσπιση της αστικής δημοκρατίας και η οριστική απομάκρυνσή του από τα “περασμένα μεγαλεία” του ταξικού αγώνα ολοκληρώθηκε με τις διεθνείς εξελίξεις⁷ και τις αποφάσεις της Κομμουνιστικής Διεθνούς (Κομιντέρν) που από το 1935⁸ άρχισε να προωθεί την αντιφασιστική συσπείρωση και τη συνεργασία με κάθε δημοκρατικό στοιχείο· έτσι, γενικά κι αφηρημένα... Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που κάποιος αναρωτιέται πώς είναι δυνατό ένα κόμμα που έχει ως κεντρικό σύνθημα το “Κάτω ο φασισμός. Κάτω όλα τα αστικά κόμματα. Ζήτω η κυβέρνηση των Εργατών και Αγροτών της Σοβιετικής Ελλάδας”⁹, τρεις μήνες μετά να υιοθετεί τη λογική του “όλοι οι καλοί χωράνε” και να καλεί σε “παλλαϊκό αντιφασιστικό συναγερμό”¹⁰ και συσπείρωση όλων των “δημοκρατικών δυνάμεων”, καταλήγοντας λίγο αργότερα να υπογράφει σύμφωνο κοινής δράσης

Τι γυρεύει κανείς με αυτούς;

Αφού πλέον το ΚΚΕ έχει εμπεδώσει για τα καλά τους νέους προσανατολισμούς του και έχει αφήσει πίσω του τις “ακρότητες”, στις 13 Ιούνη του 1935 προτείνει τη δημιουργία ενός “Πανελλαδικού Δημοκρατικού Συνασπισμού”, ενώ στις 2 Ιούλη στέλνει ανοιχτή επιστολή και καλεί επίσημα τις διοικήσεις της ΓΣΕΕ και της Ενωτικής ΓΣΕΕ, το Σοσιαλιστικό και το Αγροτικό Κόμμα, την Κεντρική Πανυπαλληλική Επιτροπή, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των επαγγελματιών, την Προσωρινή Επιτροπή Δράσης των Αγροτών και άλλους φορείς να προχωρήσουν στην πράξη και να δημιουργήσουν αυτόν τον Συνασπισμό. Αυτοί που έπαιρναν χαμπάρι τι συμβαίνει μέσα στους κόλπους του ΚΚΕ, είχαν από καιρό διαγραφεί κι έτσι μπορούσαν, ανοιχτά πλέον, να έχουν άλλη γνώμη. Ο τροτσικιστής Παντελής Πουλιόπουλος, ο οποίος ήταν πολύ “ενοχλητικός” για το κόμμα και είχε διαγραφεί ήδη από το 1927, δεν κάνει εκπτώσεις στις εκτιμήσεις του:

“Ο ‘Δημοκρατικός Συνασπισμός’ των σταλινικών είναι κέντρο Σύγχυσης και Προδοσίας. Η εργατική τάξη δε μπορεί να ‘χει καμιά σχέση μαζί του. Έχει καθήκον να τον πολεμήσει με τον πιο αλύπητο τρόπο, όπως και τα αστικά κόμματα. Είναι η πιο επικίνδυνη αυταπάτη να λέμε στους συνειδητούς εργάτες να μπουέ στο Συνασπισμό αυτό για να τον ‘διорθώσουν’, να τον κάνουν ταξικό μέτωπο της εργατικής τάξης. Όσοι το λένε αυτό γίνονται, θέλοντας και μη, συνένοχοι της σταλινικής Σύγχυσης και της σταλινικής Προδοσίας. Ο σταλινικός Συνασπισμός είναι προορισμένος να σβήσει μέσα στο βούρκο της ατιμίας του. Οι εργάτες θα τον θυμούνται αύριο με αηδία και με οργή.

Απέναντι σ’ αυτόν η Οργάνωση των Κομμουνιστών Διεθνιστών της Ελλάδας (ΟΚΔΕ) αντιτάσσει το αληθινό Ενιαίο Μέτωπο της Εργατικής Τάξης και των συμμάχων της ενάντια στην Παλινόρθωση και για τις άμεσες διεκδικήσεις τους.

Οι κομμουνιστές διεθνιστές καλούν σήμερα όλες τις μαζικές οργανώσεις να συγκροτήσουν άμεσα το Ενιαίο Μέτωπο Πάλης των εργατών για τους σκοπούς αυτούς, με την αναλογική συγκρότηση ενιαιομετωπικών Επιτροπών “Εργατικής Συμμαχίας” στις επιχειρήσεις, στα συνδικάτα, σε τοπική και εθνική κλίμακα” (...)

“Εργάτες, μακριά από τον αταξικό σταλινικό Συνασπισμό, που’ ναι στην πράξη βοήθεια στα αστικά κόμματα, στη “δημοκρατική” στρατοκρατία και συμμαχία με τους πολιτικάντες ψευδοδημοκράτες και με τους πιο ύπουλους εχθρούς της εργατικής τάξης.

Εργάτες, συσπειρωθείτε στο δικό σας Ταξικό Συνασπισμό, στο Ενιαίο Μέτωπό σας, στις “Εργατικές Συμμαχίες”.

Αυτός είναι ο μόνος δρόμος της νίκης. Της νίκης ενάντια στην Παλινόρθωση. Της νίκης ενάντια στη Διχτατορία, αυλική, προεδρική ή στρατιωτική. Της νίκης ενάντια στο φασισμό. Της νίκης ενάντια στον Καπιταλισμό.

Αυτός είναι ο δρόμος για την Προλεταριακή Επανάσταση και για το Σοσιαλισμό.

Αθήνα, 14 Ιουλίου 1935”¹⁶.

“Το πιο συχνό θέαμα εδώ στα αρβανιτοχώρια είναι ο χωροφύλακας που κρατά επιδεικτικά το βούρδουλα στα χέρια. Αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί σήμα κατατεθέν του ελληνικού κράτους και του ελληνικού πολιτισμού εδώ πάνω (εν. την Ηγουμένισσα)”. Ριζοσπάστης, 30-11-1934.

για την "αποσόβηση του κινδύνου επιβολής στρατιωτικοφασιστικής δικτατορίας"¹¹ μαζί με το Αγροτικό Κόμμα (μάλλον στελεχωνόταν από μεγαλοϊδιοκτήτες γης παρά από αγρότες), τη ΓΣΕΕ (ελεγχόταν από τους συντηρητικούς), την Ενωτική ΓΣΕΕ (πρόσκειτο στο ΚΚΕ) και τα Ανεξάρτητα Εργατικά Συνδικάτα, η απάντηση μοιάζει κάτι περισσότερο από προφανής. **Είναι απολύτως δυνατό, από τη στιγμή που εγκαταλείπει τον ταξικό του χαρακτήρα και "πάει γι' άλλα"**¹².

Κι επειδή μας αρέσουν τα "παράδοξα", θα επιμείνουμε λίγο ακόμη στις "μεταπτώσεις" του ΚΚΕ. Για παράδειγμα, ένα κόμμα που στηρίζει μια "μαχητική", οργάνωση το 1934, δύο χρόνια αργότερα και λίγους μόλις μήνες πριν την επιβολή της δικτατορίας του Μεταξά καλεί τους κομμουνιστές νεολαίους να συνασπιστούν με τους κάθε είδους "δημοκράτες", ακόμα και χριστιανούς. Ένα κόμμα, λοιπόν, που αναγνωρίζει τη δράση της "Αντιφασιστικής Οργάνωσης"¹³, η οποία φαίνεται να έπαιξε σημαντικό ρόλο στη σύγκρουση με τους φασίστες και στην περιφρούρηση των συγκεντρώσεων, των απεργιών, των γραφείων και των κομμουνιστικών εφημερίδων στις αρχές της δεκαετίας του '30 (και κυρίως μετά την επίθεση που δέχτηκαν τα γραφεία του Ριζοσπάστη από φασίστες τον Νοέμβριο του 1934, γεγονός στο οποίο θα αναφερθούμε διεξοδικά στο επόμενο τεύχος), δεν δυσκολεύεται και πολύ να "τη δει αλλιώς". Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, το πέρασμα από την κατά μέτωπο σύγκρουση στις καθώς πρέπει συνεργασίες πραγματοποιείται χωρίς πολλά πολλά. Έτσι, "πολύ λογικά" στις αρχές του 1936 δημιουργείται η Φιλεργητική Ένωση Οργανώσεων Νέων (ΦΕΟΝ), στην οποία συμμετέχουν οι νεολαίστικες οργανώσεις του ΚΚΕ, του Σοσιαλιστικού Κόμματος, του Αγροτικού Κόμματος, των αστικών δημοκρατικών κομμάτων και ... η "Χριστιανική Αδελφότης Νέων". Τι να πούμε; Πιθανώς τα υψηλόβαθμα στελέχη του ΚΚΕ να διέθεταν μια ιδιαίτερα λεπτή αίσθηση του χιούμορ που εμείς αδυνατούμε να συλλάβουμε...

4. Σαν κάτι να "μην πήγε καλά"

Το γεγονός και μόνο ότι μέχρι τα τέλη του 1933 το ΚΚΕ θεωρούσε την Ελλάδα καπιταλιστική χώρα και καλούσε την εργατική τάξη να προχωρήσει στην επαναστατική ανατροπή της αστικής τάξης αποτελεί, νομίζουμε, "καλό λόγο" για να ρίξει κανείς μια ματιά (σίγουρα αποσπασματική και μερική) στις πολιτικές θέσεις που εγκατέλειψε και σε εκείνες με τις οποίες "γέμισε το κενο". Αυτό προσπαθήσαμε να κάνουμε παραπάνω κι όχι λόγω "ακαδημαϊκού τύπου" περιέργειας. Τα κίνητρά μας είναι πολύ πιο "πεζά και ιδιοτελή", αφού έχουμε την "υποψία" ότι το να αρνείται πεισματικά κανείς να ρίξει έστω και μια κλεφτή ματιά στον τρόπο σκέψης, τις επιλογές, τα λάθη και τους καιροσκοπισμούς του παρελθόντος (εδώ των "ακατανόμαστων", των κουκουέδων), δεν είναι και ό,τι καλύτερο. Αντίθετα, είναι ο σίγουρος δρόμος που οδηγεί στην ισοπεδωτική (και γι' αυτό επικίνδυνη) ανάγνωση των γεγονότων και στην κυριαρχία του "τι τα ψάχνεις, μωρέ; Πάντα έτσι ήταν όλα".

Παρόλ' αυτά, επειδή εμείς δεν είμαστε και οι πλέον καλοπροαίρετοι, ας δούμε πώς περιγράφει αναδρομικά ο Θανάσης Χατζής, ο Γραμματέας του ΕΑΜ ο οποίος φυσικά και δεν μπορεί να κατηγορηθεί για έλλειψη κομματικής πειθαρχίας, την αλλαγή πλεύσης του ΚΚΕ:

"Δύσκολα μπορεί να εκφραστεί η νέα γραμμή πορείας του ΚΚΕ με τις λέξεις 'προσαρμογή' ή και 'στροφή'. Πρόκειται για ριζικά αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη που ακολουθούνταν μέχρι τότε. Από την πάλη για επαναστατική διέξοδο και σοβιετική εξουσία, το ΚΚΕ περνούσε στην πάλη για την υπεράσπιση και κατοχύρωση της αστικής δημοκρατίας (...). Από το σύνθημα της πάλης ενάντια στην ελληνική κεφαλαιοκρατία, που με την αναζωπύρωση των μεγαλοελληνικών ιμπεριαλιστικών βλέψεων της οδηγεί τη χώρα σε νέες καταστροφικές πολεμικές περιπέτειες... πέρασε στην υπεράσπιση της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της αστικής-ιμπεριαλιστικής πατρίδας! Από το ενιαίο ταξικό μέτωπο και το λαϊκό αντιφασιστικό μέτωπο κάτω από ανεξάρτητη καθοδήγηση του ΚΚΕ, πέρασε στο "Πανεθνικό Μέτωπο" με όλα τα πολιτικά της Ελλάδος, χωρίς να εξαιρεθούν και τα μοναρχικά και προφασιστικά, κόμματα παραχωρώντας εθελοντικά την ηγεσία της 'πανεθνικής' πάλης στα κόμματα της κυρίαρχης αστικής τάξης! Είναι φανερό ότι το ΚΚΕ παραιτούταν από την ταξική πάλη και έχανε κάθε επαναστατική προοπτική"¹⁴.

"Η καταδυνάστευση και η καταπίεση των Αλβανών της Τσαμουργιάς είναι αφάνταστη. Η φοίτηση των αλβανοπαίδων είναι ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ στα ελληνικά σχολεία. Μάλιστα ο πρόεδρος της κάθε κοινότητας υποχρεώνεται να δίνει το μιστόλο της κοινότητας στο δημοδιδάσκαλο ή στο νηπιαγωγό για να ελέγχει μήπως κανένας Αλβανός δεν στέλνει τα παιδιά στο ελληνικό σχολείο". Ριζοσπάστης, 29-11-1934.

Σημειώσεις

1. Σπάρτακος, Αριθ. 15, Περίοδος Β', Χρόνος Β', Σεπτέμβρης 1931.
2. "Το ΚΚΕ - Επίσημα κείμενα", Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, τόμος τρίτος, σελ. 331 - 332.
3. Ο εκπρόσωπος του ΚΚΕ, Σεραφείμ Μάξιμος, είναι λαλίστατος στο 5ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς τον Ιούλιο του 1924. Βλ., Αλέξανδρος Δάγκας, Γιώργος Λεοντίδης, "Κομμιντέρν και Μακεδονικό ζήτημα: το ελληνικό παρασκήνιο, 1924", Εκδόσεις Επίκεντρο, 2008, σελ. 132.
4. Ριζοσπάστης, 19-10-1933.
5. Ριζοσπάστης, 29-10-1933. Από τις 22 Οκτώβρη ως τις 4 Νοέμβρη του 1933, ο Ριζοσπάστης δημοσίευσε μια σειρά από άρθρα με το γενικό (και απολύτως εύγλωττο) τίτλο "Η Μακεδονία κάτω από το ζυγό της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας". Ο συντάκτης των άρθρων έκανε κάτι σαν οδοιπορικό στα Βόρεια της χώρας, εκεί όπου συντελείτο με ταχείς ρυθμούς η διαδικασία "εξελληνισμού", δίνοντας το λόγο στους "από κάτω" και παρουσιάζοντας μια πραγματικότητα που δεν θα μπορούσε να χωρέσει στις σελίδες του επίσημου αστικού Τύπου.
6. Στις 27 Οκτώβρη του 1933 γράφει ο Ριζοσπάστης: "Καθημερινά επεισόδια εθνικής καταπίεσης. Βρίζονται οι μακεδονόφωνοι Βούλγαροι, απειλούνται με διωγμούς, καταπιέζονται οικονομικά από τους τοκογλύφους", ενώ την επομένη, στις 28 Οκτώβρη, συνεχίζει: "Όποιος δεν εβούτυξε την υγρή μομπούτα μέσα στην τριμμένη κόκκινη πιπεριά που τρώει ο Μακεδόνας, όποιος δεν είδε τα παιδιά του να σπαρταράνε από τον παροξυσμό της ελνοσοσίας, όποιος δεν άκουσε το μισθωτό δάσκαλο χαλυβδόκρανο εθνικιστή να μιλάει με περιφρόνηση για τη 'φάρα' που του δώσανε να μορφώσει... Κι όποιος δεν είδε Μακεδόνες δεμένους στα δέντρα να ξερνάνε αίμα για να... μαρτυρήσουν που είναι κομιατζήδες, όποιος δεν αντιλήφθηκε τον Έλληνα χωροφύλακα να δέρνει γυναίκες και παιδιά με αγριότητα καννιβάλου, δεν ξέρει τι υποφέρει ο σκλαβωμένος αυτός λαός".
7. Να θυμίσουμε εδώ ότι την περίοδο στην οποία αναφερόμαστε (μια περίοδο επέλασης του φασισμού) επικεφαλής του ΚΚ της Σοβιετικής Ένωσης ήταν ο Στάλιν, με ό, τι αυτό συνεπάγεται για την πολιτική όλων των υπόλοιπων Κομμουνιστικών Κομμάτων που αναμφισβήτητα "υπάγονταν" στη μεγάλη "Σοβιετική πατρίδα"...
8. Όταν και πραγματοποιήθηκε (μεταξύ 26 Ιουλίου και 20 Αυγούστου) το 7ο Συνέδριό της.
9. Ριζοσπάστης, 13-05-1934.
10. Βλ., τα κύρια άρθρα του Ριζοσπάστη στις 11 και 12 Αυγούστου 1934.
11. Βλ., "Δοκίμιο Ιστορίας του ΚΚΕ", Σύγχρονη Εποχή, 1996, σελ., 270.
12. Μια τέτοια στροφή μόνο "αναίμακτα" δεν θα μπορούσε να είναι; θα έχει πολλές συνέπειες (με πρώτη και κύρια την πλήρη πλέον επικράτηση του σταλινισμού) και θα καθορίσει τη στάση και την πορεία του εργατικού κινήματος μέσα στα επόμενα χρόνια: τα χρόνια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και του Εμφυλίου. Αυτές, όμως, είναι "ιστορίες" για τα επόμενα τεύχη.
13. Βλ., "Δοκίμιο Ιστορίας του ΚΚΕ", ό.π, σελ., 274, όπου γίνεται απλή αναφορά στη "μαχητική 'Αντιφασιστική Οργάνωση', που καθοδηγούνταν από τους Γ. Γιώση, Δασκαλιέρο, Σπ. Κωτσάκη, κ.ά και είχε δημοσιογραφικό όργανο την εφημερίδα 'Κόκκινο Μέτωπο'".
14. Θανάσης Χατζής, "Οι ρίζες της Εθνικής Αντίστασης", Εκδόσεις Φιλίστρω, 1996, σελ., 67.
15. "Το ΚΚΕ - Επίσημα κείμενα", ό.π, τόμος τρίτος, σελ 501.
16. Παντελής Πουλιόπουλος, "Άρθρα, θέσεις και Πολεμικές", Εκδόσεις Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη, 1976, σελ. 39-40.